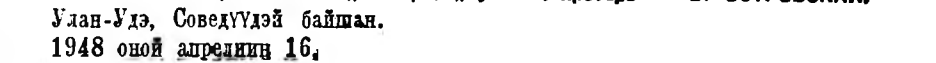

К. Васильев,

Тарья тушаалтын пунктнууд ба
ервойг элеваторнууд шэнэ ургасын
тушааж абахын түлөө бэлэдхэл я
айна,

Коммунизмын идеянуудэй агууехэ пропагандист

(М. И. Калининай наһа бараһанһаа хойшо 2 жэлэй ойдо)

Коммунистическэ партине бодон советскэ гүренин байгуулалтад ба тэднэй гайхшамта хүтэлдэгдэлтэй нэгэн, агууехэ революционер, Ленин, Сталиной Унэн сэхэ соратник — Михаил Иванович Калинин зүрхэн хоёр жэлэй саада тээ, 1946 оной июнийн 3-да сохилохо болоо һэн.

М. И. Калинин өөрһнгөө ажалбайдалтай тэмэсэе ажалдай элж жаргалтай түлөө тэмсэдэ угтан байла. Тэрэ бол-бол 18-тай хүбүүн ябахада-түрэм дөрөнөө өрхжэ, пролетарин ажалбайдалыг өхилдэ һэн. Удартүй Петербургин худамаршай, путливоскэ лекальщик Калинин өөрһнгөө эгээн эдхитэй жолоо-шодой нэгэн болгоо. Ленинэй хэлээрхэй өһөөр, тэрэ үелэ хэзэ арбад ба зуугаа түрүү хүдмэршад революционеро хүдмэршэ бодоһон «ба революционеро тэмсэл хэзээр бөө хатуужуулан байгаа, арад олонхитотэй нягта барисаатай хамга, тэрэ хатуужуульгөөр Россия пролетариад ажилтатат революци байжа болохгүй байгаа» (Ленин, Зоехол, том XXIV, нүөр 80).

Пролетарскэ революционерүүдэй энэ үрлэ хүнүүдэ мүн М. И. Калинин хабаа-лана. Тэрэний нэрэн манай партинын түхэтэй таарашагүй холбоотой. Тэрэ болбол Ленинтэй хамта түрүүшын по-любно марксистскэ кружкоууд ба «Хүдмэршын антие сүлөөгын түлөө тэмсэлэй союз» хүдмэршын байла юм. Тэрэ болбол Ленин Сталин хоёртой хамта большевистскэ партине байгуулаа, большевистскэ «Правды» бин болгоо, агууехэ советскэ революцие бэлдхэдэ ба үн-гаргалдэ эдхитэйгээр хабаадаа. Тэрэ болбол бүхы наһа соого Ленин, Сталинэй хүтэлбэри дээр ажабууһан ба тэмсэ-һон байбал гэжэ өөр тухайгаа хэлжэ хүсэд эрхэйлгээр хэлэжэ байһан юм.

Энэ хадаа профессиональна революционер тун уластай ажалбайдал байгаа: 1899 оной 1916 он болтор М. И. Калинин 14 дахин арестовалгидла! Үнэ худал тэмсэл соогур, хатуу шилсэ шалгалта-нууд соогур тэрэ болбол төрөөрй тарла-шад дундааа гаранан, Путиловскэ за-водой хүдмэршын байһан тэрэньд Ок-тябрьскэ революцие илалһайт хүдмэр-уудтэй 27 жэлэй турша соо халгалт-гүйгөөр, далтай дээрхэн түрүүшын со-циалистическэ гүрэнэй засагай верховно органой хүтэлбэрилгэе болохо арга-боломж олгоһон тинэ гайхшамтаа шон-дые өөртөө бин болгоһон байна.

М. И. Калинин манай партинын хүтэл-бэрилгэе ярохо хабаадана. Ленискэ хэр-гэе агууехэ ургалжалгүлгэһе нүхэр Сталиной толгойжо байһан энэ яро-этгэлд адалтад ба капиталгуудтай, троцкистууд ба зеновистуудтай, бухаринууд ба каменевуудтай тэмсэл соо эсэһэл бин болгоһон яро болбол Лениной агууехэ түгтэ аршан хамгаала, Лениной за-хаа заааринуудыг тойруулан партине жатсаага, советскэ аралыо ороноо ин-дустриализацин ба хүдөө ажалын ко-лективизацин Ургэн ехэ зам дээрэ гаргаа.

Парти ба правительствын элité хүтэл-бэрилгэһэй нэгэн, М. И. Калинин бол-бол манай аралыг хүмүүжүүлэн гэгээр-үүлгэ байһан юм. Научеа коммунизмын идеянуудэй пропагандистууд ба агита-торуудтай хүндэ М. И. Калинин түрү-шын буурууһан нэгэе эсэлж өһөөр өвдэһэн.

Марксистско-ленинскэ эрлэн ухаанай дэмжэе шудалһан гүнгэгэ эр-мэй марксист байха зуураа, тэрэ болбол ажалай хүнүүдэ нүлөөлжэ айтхатар ехэ шадабаритай байһан юм. 1919 ондо Со-ветскэй Бүхэсоюзна Центральна Гүй-дэхэ Комитетэй түрүүлгын тусалта тэрэний кандидатурье дурдахтаа зуура, Ленин болбол хүдмэршэд ба таралжа-лхай холбоо барисаае Калинин бөдүүл-гэе хэлэһэн байна. Тэрэ болбол тарла-шад дундааа гаралһан, тэднээрхэй хоолоо барисаага сэг ургэлжэ шондхжэ байдал ба дөрөнгөн хайла мэдэлгэ хүн мүн. Нүгөө талаһаа, тэрэ болбол хүдмэр-шын зонинэ тон байһаар мэдэлгэ. «Тэрэ хадаа ажалшадтай үргэн олонхитгэе хандаха шадабаритай гэжэ петроградскэ хүдмэршэд ойлгожо шадаһан байгаа... Пропагандистууд ба агитаторуудтай тэднээрхэ нүхэрэй өһөөр, шадамараа хан-дажа шалааггүй байдалһаа, нүхэр Б-линин тэрэ зорилгыг шондхжэ шадалгэ байгаа» (Ленин, Зоехол, том XXIV, нүөр 189).

М. И. Калинин арад зонтой нягта хол-боотой байгаа. Тэрэ болбол хүдмэршэд, таралшад, манай армийн ба флотой сэр-гшүүдэй урла, студентүүд ба эрдэмтэдэй урда, багшанар ба хэлбэлэй хүдмэрш-лэдэй урла, партинай эдхитэйгэй сүл-лаанууд дээрэ ба хуруулинхадтай урла үгэ хэлэжэ байгаа. Тэрэний хэлэһэн Угэ ходохо хүнүүдэй ухаан болодо хү-рэдэ байгаа, халхад хэлдэ, тэднээр болбол ажалбайдал айтхатар ехэ хүдмэршэд, гүрэн түрэн ехэ сэгсэ-мэргэн, олон янзын эрлэн хуруулин мэдэлгэ, хүнгэн нарийһан ойлгон мэдэлгэ, арад зонинэ хурулагд ба арад зонхоо өөрөө бу-радаг, хүнтэй хоорондоо байһаа гэжэ мэдэлгэ байгаа.

Тэрэ болбол өөрһнгөө бүхы наһа Ленин, Сталиной агууехэ идеянуудыг арад олонхитгэе нэбэрүүлгэ, өржм хүд-

гуул шудалһан ажалшадые халуунаар урлаагд ба өөрһнгөө эрлэмэе ажалшад-тай үдэр бүтнэй тэмсэлтэй холбохыг урлаагд байгаа. Тэрэний түлөө, нэн тү-рүүндэ, марксистско-ленинскэ теорине, асуудал бүхэндэ зүбөөр хандаха арга би-дэнэртэ олгодог коммунизмын Угэл сурга-лыг шудалха гэжэ хэлэжэ һэн. «Астро-номидо айтхатар ехэ телескоп, тинхэдэ ла-бораторна шондхжэлгэ — микроскоп хамг шондхон ехэ хэрэгтэй, тэрэнь шондх коммунистическэ Угэл суртал хадаа про-летарскэ революциин тэмсэлдэ хэрэг-тэй байна».

Советскэ хүн бүхэн бидеһэрыг тэ-ржэ байгаа үзэгдэлүүдэ ойлгон мэдэлгэ, марксистско-ленинскэ хайһан гэжэ тө-рөөсөөр шудалха, марксистско-ленинскэ методе хэрэглэн, бодото умар байдала тааруулан өөрһнгөө ажал-абуулын практикческэ зорилгонуудыг хайһан гэ-жэ шондхжэ туслаа тон ехэ хэрэгтэй үб-шэл ба заааринуудыг М. И. Калинин хэлэһэн үгэнүүд соо оложо шадаха бай-на.

«... Машэньгэ хартаабаар дүүргэһэн шондхжэ, шондхжэ ухаанай текстүүдэ сажалһан боломжыг, тэдэ эрлэмэе бо-дото хэрэг дээрэ хэрэглэжэ шадааггүй хүнүүд бин байгаа», — гэжэ М. И. Кали-нин багшанар-олигитгүүдэй зүблөөн дээр-хэ хэлэа һэн. Зорилго юб гэхэдэ, нм бүхэнь марксистско-ленинскэ, сталинскэар ушхаха шудалха. «Полити-ческэ, нитингэ ба хубин абадалаа биз-нэй зүбөөр тодорхойлохо тухалха мөд, зэр зэмсэг болгон марксистско-ленинскэ шудалгэ байһаа. Энэ хадаа хүнэй бо-дото ажалбайдалһаа эгээн хүсэтэ зэбсэг мүн гэжэ бидэ тоолодог байһаа».

Михайл Иванович болбол догматизмын дайсан байгаа. Оппортуниин болбол мар-ксистско-ленинскэ сэхэ асарһан ажалбай-дало тайлбарлагддаг бэшэ, харин заримдаа теоридо еһо баримталан, до-гматическэар хандагдаа харагдаг бай-на гэһэн тухай Ленин, Сталиной за-ааринуудыг хануулаа зуураа, М. И. Калинин болбол революционеро теорине шудалгатаа төрөөсөөр халгылхыг тэрэ-ний ухаан шудалан ойлгохыг ходохо шудалгалан заадаг байгаа. «Еһого большевик-марксист хаанаб, нэчэтчин га-еһо баримталанга хаана гэһоб гэжэ шудала асуулуудыг шондхжэдэ, га-дэнь шондхжэдэ хандаха дотор эдхитгэ-байна», — гэжэ М. И. Калинин хэлэ-һэн. Өөрөө Михайл Иванович Калинин ажалай хүнүүдэй ашаг туһада юртэмсэ шудалан мэдэлгэ ба тэрэнь шондх байгуулагыг хүсэтэ зэмсэг болохо мар-ксистско-ленинскэ төрөөсөөр хандагын жэмсэ харуулааг байгаа.

М. И. Калинин коммунизмын Угэл бодолыг арад зонтой дунда тарааха зу-ураа, өөрһнгөө революционеро-ажа-лбайлуудын түрүүшын үдэрүүдэй хойло хүдмэршын олонхитын дунда ашгил мэдэрлэе үүсхэдэ байгаа. Тэрэ болбол капиталистическэ байгуулагыг уга-ааһын ба шондх, социалистическэ обществэе байгуулахын түлөө ажалтай тэмсэдэ шудала болохо про-летарскэ моральчин Угэл шаһарнуудыг өөрһнгөө ашгил урла Унэн сэхэ байха ябадалыг, жааг заршам, эмхитэй абадал, идеяность, тэмсэлэе ами бөө хайрлахгүй ябадалыг хүдмэршэдэй дунда хүмүү-жүүдэг байгаа.

Урдаа гансал түрүү хүдмэршэдэй ухаа байлг нм үндэр дээдэ моральн шаһарнуудыг хүмүүжүүлгэ болбол про-летарскэ революциин илалһайт хүдмэр-шын ехэ дайсагтай болоо. Ороноо соци-алистическэар шондхон абуулын ажаа соогур хүнүүдэй ухаан бодолыг хубил-ла. Большевикүүдэй парти болбол ажалшадые коммунистическэар хүмүүжүүлгэ тусал-тай айтхатар ехэ хүдмэршэ абуулаа. Совет-скэ хүнүүдэй шондхон шондхэ шарай байгуулаа дотор Ленин ба Сталиной үнэ-шад, тодотом большевистскэ пропаган-дист — М. И. Калинин элité буури хабаадаа.

Идее хүдмэршын гол зорилго болбол обществэе ашгил түбкы, коммунистическэ идеянуудай түлөө тэмсэлэе юмшэл-гэе үгүү ханадаг үзэгдэл хүмүүжүүлгэ болоно гэжэ Михайл Иванович тоолодог байгаа. М. И. Калинин болбол идее, обществэе ашаг туһаар дүүрэн ажалбай-дал хадаа «газар дээрэ эгээн эрлм, өгээн зонин ажалбайдал мүн. Тинхэдэ эгэл тин-мэ ажалбайдал Угэл жэмсэ хадаа, бо-дото дээрэ ажаа хэлэхэдэ, нүхэр Ста-линой бүхы ажалбайдал болоно» гэжэ заадаг байгаа.

Энэ большевистскэ идеяностеэр манай орон дотор ажалшадтай хэзэн мизнон олонхит нэбэрэнхэй. Тэднээр коммуни-стическэ эдхитэйгээр ба умар еһо мэдэлгэ-р хүмүүжэе байна. Гэгэньшэ, капитализмын «халхад» үлөөн хүнэй ухаан бодолд өгөд байдал, парти болбол гөрд ба д-рөөнхын бүхы ажалшадые коммунизмын Угэл сурталдаар хүмүүжүүлгэ зуураа, эн-Угэлдэлүүдтэй эсэхэ сугалыг мэдэлгэ-гээр тэмсэлэе. Коммунистическэ пра-ктикүд гэһэн, хэрбэе тэзлэниг простой абаа һаа, — социалистическэ Эхэ ороно-д, нягтагд дуралга, х-и барисаа, хүтэл-сэлтэ, энэрхы сэдхэл, Унэн сэхэ ажил-д, социалистическэ ажалда нягтагд дуралга

мүн гэжэ М. И. Калинин хэлэа һэн.

М. И. Калинин болбол ажалда соци-алистическэ өһөөр хангалтыг олонхитгэ зо-ной дунда эдхитэйгээр хүмүүжүүлгэ шудала байһан тухай хоо хэлэжэ бай-гаа. Энэ хадаа шондх обществэе бай-гуулагын илалтын үдөө эгээн гол ба шудала юмэн болохо ажалай үндэр бү-тэсын түлөө тэмсэхэ, үйлдэбэриг за-даг ургалжалгата, хүнэй хүтүүн дээрэ буушадга залхуулуудыг өсөөтгүүгээр хандаха гэһэн удхатай. Ажалай агууехэ удхыг али тодор хүнүүдэй ойлгуулха хэр-эгтэй гэжэ М. И. Калинин заадаг байгаа. Манайда амаршэе ажал хадаа хүндэтэй, манайда дээдэ сорһон ба доодо сорһон ажал гэжэ байхагүй. Ажалда няг-тагд дуралга гэһэн коммунистическэ м-ральной гол зүйлүүдэй нэгэн мүн гэжэ хүн бүхэний ойлгохыг шудала. Хэрбэе социалистическэ обществэ дотор хүн бай-наар хүдмэршэе байгаа хадаа тэрэ болбол өнөөгөөр «коммунизм тэмсэ оло-һон замыг гансал сэрбэлжэ бэшэ, хэриг дэлхэйн пролетариад бодошолгыг гэжнэ таа соһино гэһэн. Энэ хадаа коммунизмын түлөө эдхитэй бөө мүн».

Советскэ обществэ дотор умсын ба обществэе хэрэгтэ тааралдуулан тайлаха тухай, социалистическэ умсэе бэлхүүл-гэе ба хамгаалаха тухай Михайл Иванчи-нын хэлэһэн үгэнүүд мүнөөдөр хэлэгдэ-һэн шондх шудала ба зүб байна. «Тэндэ, хилын саада тээхи ороноуудта индустри-ализаа бэлхүүлгын принцип илалһаа. Тэднээр умсын ашаг туһа — хамгаал-ууд тайлгана. Советскэ демократи хилаа коллективизмын ба хили нүхэрэй харь-саа холбооной принципүүдэр үндэһэ буури хэмэ. Социалистическэ гүрэнэй жаргалта байдал — юмшэньшэ үгүү; өөрһнгөө жаргалта байдлыг дэмш-үүлхыг хүсөө һаа — социалистическэ об-ществын жаргалта байдлыг дэмш-үүлгэ гэжэ бидеһэр хэлэгдэһэн, соци-алистическэ гүренин сэг ургэлжэ бэлх-үүлгэ, тэрэний материальна ба кул-турна баялигуудай ургалга, тэрэний бүхы органуудай хүдмэршын бай-жаруулга болбол советскэ хүн бүхэний жаргалта байдлыг саамалдэ үргэдхэлгэдэ, тэрэний интеллектуальна ба моральна шаһарнуудыг хүгжөөлгэдэ хүр-гэхэ байһаа».

М. И. Калинин хэлэһэн үгэнүүд ба ставьнууд советскэ национна оморлох-той мэдэрэлгэр гүнгэгээр нэбэрэнхэй. Тэрэ хадаа нэгтэ бэшэ нитгэе хэлэһэн байна гэһэн, биднэр гол жаргалтай аргэ гэһобд, ажаадаг гэхэдэ, гүгэе бэлбэ дахал дээрэ мүнөө болтор үзэгдөггүй хэрэгтэ Ленин — Сталиной партинын хүт-элбэри дээр бүтэхэ, социализмын түрү-шын байгуулалтад болохо, дарагдах ба дарагдахалгүй, бүхы аргуудай адал тэгшэ ба бөө хүндэдэг тинмэ обществэе байгуулха зөл бизнэртэ олгоо. Манай обществын хүгжэлтын тинмэ ехэ хүдэлхы хүсэний уг Унэяньшын болохо советскэ патриотизм биднэртэ ойлгосотой гэжэ тэрэ заадаг һэн. Энэ хадаа — өөрһнгөө аргата, өөрһнгөө Эхэ оронод, тэрэн дотор байгуулагдһан социалистическэ өл-гүрмүүдтэ, өөрһнгөө култура ба ажалбайдалаа нягтагд дуралга болоно.

Эхэ оронод дуралга тухай хэлэжэ зуураа М. И. Калинин болбол тойруу у-хатай, хоһон хуран туслаа бэшэ, хэриг-шан, шударгуу, шунгалтай, алазарлаг-шагүй дуран туслаа, дайсагта гэм хайра гэһынэе мэдэхгүй, тэднэй али бүхы аашануудта нэргэг байха ба Эхэ оронод-тоо ашаг туһын туслаа наань амаршэе ходоодо орохохо тухайрхалгүй дурал туслаа онсо тэмдэглэһэн байгаа. Манай Эхэ ороной умсөө бүрн хүсэ шадал тү-гэдэ болохын туслаа ба амаршэе тэ-нын умшарт тэрэний дээрэ ортологын туслаа эрмэтэй шондх ажалда ба агуускэ хүсэлдэгдэ зоригжуулдаг тинмэ дурал-тухай онсо тэмдэглэжэ байгаа.

Манай хүнүүдэй дүхонго шондхэ шарай тухай хэлэжэ зуураа, М. И. Калинин бол-бол коммунистическэ моральчин гол у-халһаа — арадай ашаг туһын түлөө хүдмэр-шэд байла гэжэ заадаг байгаа. «Советскэ правительствэ, Ленин — Ста-линой парти аратай ашаг туһа гэһэн нэг-эн уг зорилготой — өөрһнгөө бүхы абуулыг ашг, өһо үндэр дээрэ моральн уг зорилготой хандуулаа.

Арадай хэрэгтэй түлөө өөрһнгөө шун-дэ дунд дуралганын үгэхэ гэжэ хэлэ-һэн үгээ нүхэр Сталин өөрһнгөө бүхы хэрэгүүдээр батдаһан. Энэ хадаа хү-нэй моральчин эгээн дээдэ шата бөө гэ-шэ аа? Манай партинын, Ленин — Сталиной партинын мораль хадаа манай арадай мораль гэһэн».

Биднэр болбол ажалбайха ба хүдмэр-шилхэ хуруалыг манай багшанар ба вождээр — Ленин, Сталиной ажаа өһо-тойбид гэжэ М. И. Калинин хэлэжэ бай-гаа. Хайһан гэжэ Ленин, Сталин шондхэр ажабуула ба хүдмэршилхэ хэрэгтэй, а-радайгаа ашаг туһын түлөө хайһан гэжэ ленинскэар, сталинскэар ажаллаха хэрэг-тэй гэжэ Михайл Иванович Калинин өөрөө жэмсэ харуудаг байгаа. Тэрэ бол-бол нитгэжэ бүхы ажалшадта хүндэдэгдэ ба халуун ипагаар дуралдаг болоһон байгаа.

Коммунизмын түлөө дүлэтэ тэмсэлгэ Михайл Иванович Калинин хайн бай-хан шондх шарайе советскэ арад өөрһн-гөө дурсаадаа хэтэ мүнхэдэе хандага-жэ абаһаа.

Курманхай аймагай Калининэй нэрэм-жэтэ колхозой бригадир Тубенов Шагжэ Убарданович 32 гектар талмай дээрһаа гектар бүрин 31,06 центнер шонисын ургаса абажа, Социалистическэ Ажалай Герой болоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Шагжэ Убарданович Тубенов.

ЗАКМЕНАЙ АЙМАГТА

МАЛДАА ТЭЖЭЛЭЙ БАТА БЭХИ БАЗА БАЙГУУЛХЫН ТҮЛӨӨ

Аймагай колхозууд малдаа тэжээлгэ ба-та бэхэ база байгуулахын түлөө ехэнхэ хүдмэри абуулаа. Мүнөө аймаг дотор гераимовскэ 17, дуговческэ 15 звено-нууд хүдмэрлэнэ. Эдэ звенонууд үбнэ ногооной үндэр баян ургасын түлөө тэм-сэжэ байна. Үзэгдэлэй сомоной «Майн 1» колхозой дуговчууд 62 гектар сабшалан-гүй газар уһалга, 140 гектар талмай-шугуу, модоһоо сэрбэлжэ, мүн энэ тал-май дээрэ 3940 тэргэ наг шондх гаргажа үтэгжэжэ хэбэ. Тэршэлэн Энтербойн сомоной Кировой нэрэмжэтэ колхозой дуговчууд сабшалангүй газар байжаруу-лын тула эрмэтэйгээр хүдмэрлэнэ.

ХУРАГШАДАЙ ОРОЛДОЛГОО

Үзэгдэлэй долоон жэлэй хургуулинг хурагшад хургуулингаа газаруурхыг-болосон-тухалгэй болгохын тула оролдо-ло. Эднэр комсомольскэ эхин организа-циин секретарь нүхэр Баянзаринов ху-дэлбэри дотор хургуулигаа тойруулжа, 45 халхад элбэ түрлэй модоһуудыг тариа. Мүнөө хуулагһан модоһын халбаран сасгажэ захлаа.

АГИТБРИГАДАНУУД

Аймагай социалистическэ културин айлангай агитбригада (хүтэлбэрилгэһэн нүхэр Цынгев) тарилгын хүдмэршилхэ ажаа байгаа колхозникуудай дунда нитгэ ойлгууламжын хүдмэри абуулахаа гадна, урлалһанай ночернуудыг хажуулаа. Гэһэл: Бурят-Цакирай, Цакирай, Хуарай сомоонуудай колхозуудар ажаа эхилхэ, хөөрлөөһөнүдэ үнэргэһэн ба 8 концерт харууһан байла.

Тэршэлэн Салагын умшалгын бай-шангай, «Коминтерн» колхозой, Эдхэ ком-бинатай агитбригаданууд хабарай тари-даа ажаа байгаа колхозникуудыг кул-турна талээр хангана.

ШЭНЭ ГЭРНҮҮД

Үзэгдэлэй сомоной «Майн 1» колхозой правлени хадаа энэ жэл соо байрын 10 гэр шондхэр бариха гэжэ хараалһан байгаа. Мүнөө хэрэгдэгдэ модоһын хүсэд бэлэд-лэгдэ, барилгын хүдмэри түгэдэ дундаа абаа.

Гастрольдо гараба

Бурят-Монголой гүрэнэй филармонийн аадай инструментүүдэй оркестр Тарба-гатай ба Мухаршээрэй аймагуудта гастрольдо гараба.

Энэ оркестр болбол орд ба бурят ара-дай хүмжэн, танца гэхэ мэте наадаха-һаа гадна уран ушлагануудыг үнэргэхэ байна.

Ж. Цырендоржиев.

Гонимирхойной лекци

Хаяхан Улан-Удын хүдөө ажалын тех-никумэй клубта республиканскэ лекцион-но буюутой шаттаа бэшэ лектор нүхэр Симановский «СССР-эй шондх хилэ» гэгдэн тэмээр лекци ушхаба.

Колхозно библиотекэнуудтэ номууд

Горькийн нэрэмжэтэ республиканскэ библиотекэ ВЛКСМ-эй Улан-Удын горком-той хамта хүдөөгэй ба колхозуудай би-блиотекэнуудта зальгэхэ номуудыг суг-луулжа захлаа. Энэ жэлдэ хүдөөгэй библиотекэнуудта 10.000 тухай номууд зальгэхээр харуулагдаа.

Ленинэй орден толорно...

О Ч Е Р К

1935 он. «Социализм» колхоз хаба-райнгаа тарилгала бэлдхэжэ, хүн бүхэн сүдөө заадаггүйнүүд байна. Нэгтэ 21 на-батай Дами-Нима хүбүүн өөрһнгөө плу-гын полкдо гара тэмэ болон болдогжорхон, колхозойнгоо купинаһаа гэгтэе бусажа абаба. Гэнтэ, баруун тээһэе тракторай хүршэгдэхэ абаан дуудлаа. «Селендү-нин МТС-һаа ербэлтэй» гэжэ ханам, Дами-Нима харгы дээрэ гаража буула.

— Тракторай зөлхөгөө эрбэлжэ буула-гүш? — гэж, нэгэ хүн буузагтайн хамга-ара тээһэн асуула.

— Ямар хадаа нима хүсэтэй гэжэ һа-нават? — гэжэ Дами-Нима урдхаань асуула.

Эгээл энэ үеһөө эхилжэ нүхэр Дугар-жапов тракторай танилсаһан байла. Трактористуудтай холдого хөөрлөдөг, селдхэһе, борилһыгэ зааһарилгын боло-хон, тэндэ ехэ анхаралтайгаар ба оролдо-хотойгоор хабаададаг һэн. «Машина соо «оршотгүйхэн» абадаг һэн. Нэгэ хабар, биднэртэй хамта морин плугаар газар хахалдаг байһан аад, хүн бүхэндэ шахуу 5—6 километрын газарта байрлалһан тракторна бригадлагаа ошодог болоһон һэн. Ямар нэгэн хүүхэнэй болоһон үү гэжэ биднэр наахалдаг һэмдэ. Теэд, Да-ми-Ниманай басаганда бэшэ, харин тра-кторта дуралһан байһоо. Тракторай хү-дмэршилхэ байхада рульһан буулиг, минн байхадань «уһаһа шадааһынь» шондхэдэг, шудалдаг хүн байгаа һэн» — гэжэ «Социализм» колхозойнд мүнөө хэлсэһэн.

Тэрэ үеһөө хойшо хоёр жэл үнэргэ. Дами-Нима хүбүүн «ХТЗ» маркын тра-кторай рульда бөө даажэ бууба. Тэрэ хадаа амаршэе тусгай хуруулидаа бу-ралгүй аад, МТС-эй архим тракторист-нуудай нэгэн болоһон байгаа. Эгээл тани-мэһөө оройдоо хахад сэгсөн хүдмэршилхэ байхадань тэрэнь энэ бригадын бригадир болгоо һэн. Мүнөө нүхэр Дугаржапов 11-дэхэ жэлдэ бригадирээр таһагтарайгүй хүдмэршилхэ.

Ново-Селентинскэ сааша арбад к-лометр Ябад, Төһөөй дамбада гарахад баан ургаса үзэгдөөрөө, тобир таргал-дуу малаараа Бурят-Монгодо суурхалхэ Гамчин сагаан тала эхлэнхэ хуруулиа. Энэ дахбанай зүүн захадань баруун захэ хуруулын харгы зүбүүлээд Ургэн хэрэ-лент татаһан шондхэр халхан хахалага-һан лар харагдана. Энэний жэлдэ ба ша-нартай эдхүүрнэй гайхалтай. Дэлгүү-лэйн үргэн нарийһыг, зузаан нимгэниг эдлэгдэхэдэ тон нарийһаар хэмжэжэ, шу-тмалжа хахалһан гэжэ ханамар.

Энэ зүгээр газарай эгэл баруун зах-аа нэгэ колесно трактор 3 алхадтай плуг шондхалхэ абаа. Бүри саабһалһыг, шондх хэргыгэр «ЧТЗ» трактор хада-өөдэ абиржа абаа. Гэнтэ тэрэний хэ-жуугаар мотоцикл унаһан хүн гүйлгэн гаража, урдан ороо зогсоһоо. «ЧТЗ» мүн лэ байһаа. Мотоциклһаа бууһан хүн «ЧТЗ-ийн трактористаа мүнөөхэ хэ-лэхэ зуураа, гараараа ехээр занганэ, заана. Удартшгүй тэрэ хүн газар ха-халжа байһан үеһөхө колесно трактор-тэһэе олоһоо. Урдаһаан трактористын:

«Трактор манай хүсэтэй даа,

Талаа хахалаад хатайтай даа,

Танал миний дүүхэй даа,

Тарагаа ургуулуулар омонтой даа... —

гэһэн дуун Галуута Нуур тээһэе үзэһэн нэбэрэндэ задаран соностоһоо.

Мүнөөхөй хүн тэрэ тракторай хойно-һонь нэгэ халх алахалдай принциптэй-тэйн зэргэһэн абатараа трактор дээрэ шуран түргөөр бүрэн гарана. Тингэдэ түрүүшээр томо жэмэ механизмуудыг аб-лүүлгөө абуудалд эдбэ руюктануудыг хүдмэрлэе үзэнэ, нүдээрнэй тракторис-тын буурида буужа руль гартаа абаа.

Зуугаад метр газарта абаад тракторай байлжаа унтарсажариха. Тинн, буури-лаа бодонгүйгээр үшөө үхилүүн гэгээр-залуухан трактористаа хандажа:

— Энэний юмдэ нима шадаггүйгээр мүнхэлгэ? — гэжэ асуула.

— Мэхэхгүй. Анханһал нима юм һон-лэ даа. Яагааб? — гэн тэрэнь урдаһаан асуула.

— Нимэл ха һэнш. Энэһөнйгэе ял-рыһыншэ мэдэгүй аад, үшөө «трактор манай хүсэтэй даа» гэжэ дуулажа аба-һаш, — гэжэ мийдх гэгэ: — плугаа эл-дэ орхотх тэрэ зүгэ дээрэ гаража, заахалжа эрбэлжэ бай. Би мотоциклаа эндэ асаржаринуу, — гэнэ. Заалуухан хуруулинь «зай» гэжэ хэлэжэ, шарайгаа улайлашаа...

— Дугаржаповай намайе ехэл зобо-жо байна. Мүнөөдөр муньмэ хэзгүй ша-хуутайб. Трактораа 3 дахин задалаа, — гэжэ үнөөхэ залуухан тракторист Рин-чиндоржиев утгаһаа хөблөөрөө аалхы-лаар нүхэр хуруундэ хэлэһэн.

— Юундэ?

— Хүсэгүй, татасгүй

Энээнше өли газарта нягты!

★ ЭДЭНЭР—РЕСПУБЛИКЫН ЭРХИМ ХҮНҮҮД ★

ҮНДЭР БАЯН УРГАСА ХУРЯАЖА ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНДО ХҮРТЭЕ! ЛЕНИНЭЙ ОРДЕН

★ абахын түлөө юу хэхэ хэрэгтэйб? ★

МОНГОЛЫН ХАМГААГАХ
ХАМГААГАХ
ХАМГААГАХ

Нолхоууд ба совхозуудай тарьян-
ажалай бригадануудай зэвөөдүүд
болон бригадирнуудай, нолхоуудай
түрүүлэгшээр ба агрономуудай,
совхозуудай отделенинүүд (ферми-
нүүд) эрхлэгшээр, агрономууд,
механикууд, тракторна бригаданууд
бригадирнууд болон тракторист-
нууд, совхозуудай директорнууд,
ахалагша агрономууд ба ахалагша
механикуудыг дор дурсагдах хэм-
жээний ургаса абаһанайн түлөө
Ленинэй орденээр шагнаха гэбэл:

Шөнигс ба хара тарьяа га бүрин
23 центнердээ доош баш;

Рис га бүрин—70, сахарна сөк-
сөк га бүрин—450, наран сөгсө
га бүрин—17, клевер га бүрин—
42, люцерн га бүрин—4,5, тимо-
феяка га бүрин—5,2 центнердээ
доош баш ургаса абаһанайн тү-
лөө.

МТС-үүдэй директорнууд, ахалаг-
ша агрономууд ба ахалагша механи-
куудыг:

Шөнигс ба хара тарьяа га бүрин
—18 центнердээ доош баш;

Рис га бүрин—57, сахарна сөк-
сөк га бүрин—260, наран сөгсө га
бүрин—13, клевер га бүрин—3,
люцерн га бүрин—3,4, тимофеяка
га бүрин—3,5 центнердээ доо-
ш баш ургаса абаһанайн түлөө.

МТС-үүдэй участково агрономууд
ба участково механикуудыг трактор-
на бригадануудай бригадирнууд ба
трактористнуудыг:

Шөнигс ба хара тарьяа га бүрин
—20 центнердээ доош баш;

Рис га бүрин—62, сахарна сөк-
сөк га бүрин—310, наран сөгсө
га бүрин—16, клевер га бүрин—
15, люцерн га бүрин—4, тимо-
феяка га бүрин—4 центнердээ
доош баш ургаса абаһанайн тү-
лөө.

Ленинэй орденээр шагнахадаа тус
бүринэй нэгдэлэй статисти тогтоо-
гдон хэмжээний ургасыг дор хэ-
мжээний бага баш талмай дээр-
нээ абад байһанын шагнаха гэбэл:

Нолхоууд ба совхозуудай тарьян-
ажалай бригадануудай зэвөөдүүд
—шөнигс ба хара тарьяанай—
3, рисэй—5, сахарна сөк—3,
наран сөгсө—10, клевер, люцерн
—тимофеяка—5—5 гектарһаа
доош баш;

Нолхоууд ба совхозуудай тарьян-
ажалай бригадануудай бригадирнууд
—шөнигс ба хара тарьяанай—
3, рисэй—20, сахарна сөк—
наран сөгсө—30, клевер—
люцерн—15, тимофеяка—
гектарһаа доош баш.

Нолхоуудай түрүүлэгшээр ба аг-
рономууд, совхозуудай отделени-
нүүд (ферминүүд) эрхлэгшээр,
агрономууд, механикууд, тракторна
бригадануудай бригадирнууд ба
трактористнуудыг—шөнигс ба хара
тарьяанай—150, рисэй—40, сахар-
на сөгсө—20, наран сөгсө—30,
клевер—20, люцерн—30, ти-
мофеяка—20 гектарһаа доош
баш.

Совхозуудай директорнууд, ахалаг-
ша агрономууд ба ахалагша ме-
ханикуудыг—шөнигс ба хара тар-
ьяанай—300, рисэй—70, сахарна
сөгсө—50, наран сөгсө—100,
клевер—60, люцерн—75, ти-
мофеяка—60 гектарһаа доош
баш.

МТС-үүдэй директорнууд, ахалаг-
ша агрономууд, ахалагша агро-
номууд, участково агрономууд, участ-
ково механикууд, тракторна
бригадануудай бригадирнууд ба
трактористнуудыг дор дурсагда-
хан усовиннуудыг заабол дүүргэ-
нэй түлөө Ленинэй орденээр шаг-
наха гэбэл:

а) Шагна хэдхэн културны
саада тус Улэште талмай дээр, али
бүх ороото културнуудар бу-
хын, мүн тэрэ Указээр хараалаг-
даһан бусад културнуудар
тогтоодомот түсбээр ургаса сугуу-
гын 5 процентһээ доош башар
Улэште дүүргэд байхадан;

б) Тарьянажадай бүх түрэлэй
продукцинуудар уялга ташалга-
нууд ба контрактаци, тэршэлэн
МТС-эй худалмэрин түлөө натуро-
түлэбэр харьяата колхозуудайн
бүх дээрэ дүүргэд байхадан;

в) Харьяата колхозуудын ерэх
жалынга тарилгада хэрэгтэй үр-
нээр хүсд хангаһаа байхадан;

г) МТС, участок, бригадалаа тра-
кторна худалмэрин түлөө түсбээр
дүүргэд байхадан, гадна тракторист-
нуудай — тракторна бригадалаа
дунда жэмжээний үйлдэбэрлэе 25

процентһээ доош башар Улэште
байхадан.

МТС-үүдэй онсо шалгаран худал-
мэрилэгшээр үндэр ургаса туйла-
гада хабаадаһан дээрһэн худ-
алдажа, СССР-эй орденууд болон
медальнуудар шагнаха.

Дор дурсагдаһан усовиннуудыг
хүргэлтэ болгон байхадан МТС-
үүдэй ба совхозуудай комбайнернуудыг
СССР-эй орденууд болон медаль-
нуудар шагнаха гэбэл:

а) Комбайнер хураагдаһан оро-
ото ба тоото културнуудай кол-
лицино тарьяа 26 худалмэрин
үдэр соо нмэ хэмжээһээ бага баш
шээр сохон байхадан гэбэл:

«Коммунар» ба өөрөө абад
С—4 гэжэ комбайнерууд 7,3 мян-
га центнер ороото ба 500 цент-
нер тоото културнуудыг хураа
сохинон түлөө, тарьяан 7,2
мянга центнер ороото ба 500
центнер тоото културнуудыг
«Сталинец—1» ба «Сталинец—6»
гэжэ комбайнерууд дээр хураа
сохинон түлөө Ленинэй орденээр
шагнаха.

б) Хураалгыг эрхм шаартай-
гаар ба тээлтэйгээр абуулаа,
комбайна хураалгын үүдээр тех-
ническэ талаар хайн байлганаһан
түлөө;

в) Хайраар тарилгын үдэр тра-
ктористаар худалмэринга зуура, се-
зононгоо нормэ трактор бүхэн дээр
20 процентһээ доош башар
Улэште дүүргэд, үйлдэбэрлэгшээр
талмай дээр тус Указээр хараалаг-
даһан худалмэрин културнуудай
үдэр ургасыг тогтоодомот түсбээр
доош башар абаһанайн түлөө;

Комбайнаа агрегатай онсо шал-
гаран худалмэрилэгшээр агрега-
тай үндэр бүтээ туйлагда ха-
баадаһангаар худалдажа, СССР-
эй орденууд болон медальнуудар
шагнаха.

Ажалшад депутатнуудай райо-
нуудай Советүүдэй гүйсэдхэхэ ко-
митетүүдэй түрүүлэгшээр партиин
районно комитетүүдэй секре-
тарьнуудыг, районнуудай ху-
дөө ажалын талгауудыг даа-
гша ба ахалагша агрономуудыг
— шагнал хэдхэн културнар, мүн
бүх ороото културнуудар түс-
бээр ургаса абаһанайн район сою-
зны дээр 10 процентһээ доош
башар Улэште дүүргэд абаһан
өөһөднөө худалмэрин ханга-
һаны Ленинэй орденээр шагнаха.

Дээр дурсагдаһан худалмэрилэг-
шээр СССР-эй орденуудар шаг-
наха хадаа тус Указээр хараалаг-
даһан бусад културнуудай ургаса
хураан абаха түсбээр дүүргэд бай-
хадан хэдхэн байхадан.

Ажалшад депутатнуудай райо-
нуудай Советүүдэй гүйсэдхэхэ рай-
онно партиин районо комитетүүдэй
байронуудай худалмэрин талгаууд
дунда тусгаар шалгаран худалмэри-
лэгшээр хадаа районнуудай хадаа
колхозууд ба совхозуудай үдэр ургаса
абаһанайн худалмэрингөө өөһөднөө
худалдажа, дээрһэн худалдажа,
СССР-эй орденууд ба медальнуудар
шагнаха.

Ажалшад депутатнуудай райо-
нуудай Советүүдэй гүйсэдхэхэ рай-
онно партиин районо комитетүүдэй
байронуудай худалмэрин талгаууд
дунда тусгаар шалгаран худалмэри-
лэгшээр хадаа районнуудай хадаа
колхозууд ба совхозуудай үдэр ургаса
абаһанайн худалмэрингөө өөһөднөө
худалдажа, дээрһэн худалдажа,
СССР-эй орденууд ба медальнуудар
шагнаха.

а) Районно колхозууд бүх дээр
уялга ташалга ташалга ташалга
ажалын продукцинууд бүх түр-
лөөр уялга ташалга ташалга ташалга
ажалын түлөө натуро-түлэбэр
хураагдаһан бусад културнуудар
тогтоодомот түсбээр ургаса сугуу-
гын 5 процентһээ доош башар
Улэште дүүргэд байхадан;

б) Тус районно гол болох ажа-
лын халбарин талгауудай худалмэри-
н түсбээр дүүргэд байхадан.

Районно колхозууд ба совхозуудыг
дээр хэдхэн култура абаһан ташал-
га тарилга хэдхэн култура хэм-
жээтэй үрнээр хангад байхадан.

Ургасын талаар унаһан баша га-
зар дээр гэжэ хараалагдаһан пок-
зательнуудай обьектнууд, хизир-
нууд ба республиканы унаһан
газар дээр културнуудыг тарилга-
да, тэршэлэн субтропическэ кул-
туруудай районнууд тээр пока-
сательнуудын 20 процентээр дээр
хэмжээтэй юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): Харьяата колхозуудтаа 210 гектар газарһаа га бүрин 22,96 центнер шөнигс ургаса абаһанайн түлөө Ленинэй орденээр шагнагдаһан Сүхын МТС-эй тракторна бригадын бригадир Радна Эрдынеевич Банзаранцаев, 51 гектар газарһаа га бүрин 35,4 центнер шөнигс ургаса абаһанайн түлөө Ажалай Улаан тугай орденээр шагнагдаһан Сэлэнгийн аймаг «III Интернационал» колхозой түрүүлэгшэ Дамидондон Бадмацэренович Бадмаев, 41 гектар газарһаа га бүрин 25,08 центнер шөнигс ургаса абаһанайн түлөө Ажалай Улаан тугай орденээр шагнагдаһан Бурмаканай аймаг «Красный пахарь» колхозой түрүүлэгшэ Савелий Егорович Зверев.

Шадабаритай хүтэлбэрлэгшэ

Борей Сидорович Мандрибас Зүүн Си-
бирин түмэр харгын албанай 14-дэл
дистанциин коллективий дунда алдарт
болоһон, ажал эмхидхэхэ бэрх, хүдэл-
мэрин дээр ходоош шэжэ юмунуудыг
үүсхэжэ абад юм. Энэ хүтэр түмэр-
май худалмэринэй олон шатыг дамжа-
жа, мүнөө ажал эмхидхэхэ өгсөл харуу-
салтатой участок дээр худалмэрилэгшэ
хүтэлбэрлэгшын тухалда дэжүүлэгшэ-
хэй.

Үнгарын жэлһээ хойно хүтэр Мандри-
бас гэшын харуулажа байһан участок
дээр поездуудай ажалта нэгдэшье на-
агагүй. Энэ хүтэр хүтэлбэрлэгшэ бри-
гадын бүтэвэрэн манай орон соо алдарт
болоһон казанцевский түмэрмайхид
дүй дүршээр ажаллаа эмхидхэн
байх юм.

Республикынга 25 жэлэй ойн урда
тэхи социалистическэ мүрөөндэ орол-
соходо, эхнэр жэлэйнгэ түсбээр ию-
ниин 4 хүтэр 70 процент дүүргэхэд
гэһэн уялга абаһан аад, мүнөө тэрэн
уршадан бэлүүлэжэ байна.

Түмэрмай шадабарин зунай Уени
түсбээр гол түлэ дүүргэжэ шада. Энэ
бригада гэрэй эхэ 21 эхнэрүүд хүд-
алмэрин. Тэдэр харгы шадабарин
үдэр бүрин түсбээр 160 процент
хүтэр дүүргэд байх юм.

Юриин худалмэрингөө участогтай хү-
тэлбэрлэгшэ болотор дэжүүлэгшын
нүхэр Мандрибас хадаа ажалшад депу-
татуудай Загирхай аймаг «Советей» де-
путатаар хуульдажа, мүнөө өөрийн
депутатска уялгануудыг арал хангай
еһоор бөөгүүн. Эндхи түмэрмайхид
хуульдажа, түрүүлэгшэ ба оол бол-
боолой худалмэри хайнаар табигдан-
хай.

Мүнөө хүтэр Мандрибас гэшын учас-
ток түмэрмай 14-дэл дистанциин ба
партиорганизациин дамжуулагч Улаан ту-
гын социалистическэ мүрөөндэ план-
тайгаа түлөө абаа.

Б. Содномов.

Суутай каменщик Бардаков

Григорий Михайлович Бардаков манай республикын столица Улан-Удэ
город соо 1937 онһоо хойно шэжэ ехэ барилгануудай худалмэрид ажалла-
жа ахылэ нэ. Тэрэнэй бүтээсэтэй ба хүтэр гараар хэдэн олон томо-томо
барилгануудай хууринууд табигдажа болохогоо. Тини, Эсэгэ ороноо хамгаал-
гын дайнай ахилэн жэлдэ Советскэ Армида татагдажа, хэдэн жэлэй туша
соо фронт дээр эрхлэхэ зоригтойгоор дайлагдаһан байх юм. Энэ хүтэр
дайлахын табьяа тэрэнэй зүжэ абаһан орденууд ба медальнууд гаршамжэ
үгэнэ.

1946 он. Нүхэр Бардаков Советскэ Армида табигдажа өөрынгөө түрэл
пютага бусажа ерэд, хуушанайгаа дүй дүршээр барилгын худалмэрид
ороо байл. Мүнөө Ленинэй орденгөө оперо ба балетай театрын барил-
га дээр худалмэрилэжэ байна. Тини, нүхэр Бардаков ажалтай бүтээсэ бүтэ-
дэндэ жэмжэ болохо үгөөр байх юм. Үнгарын жэлдэ бүтээсэ соци-
алистическэ мүрөөндэ оролсоод, үдэрлэгшэ даалгариин 1.080 процент
дүүргэжэ, манай республика соо алдартан байга хаа, мүнөө республикы-
нга ойн үдэр хүтэр нэгэ жал хахадай нормо дүүргэхэб гэһэн социалистическэ
уялгаа 5 бара соо—манай 26-ай үдэр дүүргэжэ гараа.

Нягжэ республикын барилгашад дунда алдарт болон каменщик
Григорий Михайлович Бардаков өөрынгөө социалистическэ уялгыг дүүргэд,
улам бүтээсэтэйгоор ажаллажа байна. Мүнөө анз хүтэр ажалтай бүтээсэ
үдэр бүрдэ 600—700 процент болодог байх юм.

Нуралсалай аша үрэ

Манай республикын ажылдэбэрлэн,
зам-харилсаанай предприятинууд дээр
комсомольскэ элнэ залуушуудай хэдэн
олон бригаданууд өһөд хоорондоо мүр-
лэн ажаллажа, жэмжээтэй ажал ажалла-
нуудыг туйлаа. Гүрэнэй заводой комсо-
мольскэ залуушуудай бригадануудай дунда
нүхэр Битехтинай хүтэлбэрлэгшэ
бригада апрель, май һарануудай ажа-
лай даалгариин 210 процент дүүргэжэ,
гаргаан продукциинга шарныг хайжа-
руулжа, түрүүлэгшэ зэргэдэ гараа.

Нүхэр Битехтина өөрынгөө дүй дүрш-
лэе дээрһүүлэн ажалтай бүтээсэ ехэ-
хэдэ зуура, бригаднга бүх гэшүү-
дэйнгэ үдэр бүрингөө нормэ 200 про-
цент дүүргэжэ абаһан туйлаа. Бригад-
на ажал эмхидхэлэй һайнаар табигдан
абад пехүүдэй, заводой бүх дээр гүр-
энэй түсбээр дүүргэжэ абаһан ханга-
да байна.

— Манай бригадын гэшүүд Үнгарын
жэлэй эсэгтэй үдэр бүрин ба һара бүрин
даалгариин мин 15—20 процентээр
Улэште дүүргэд байгаа хаа, мүнөө
стахановска ба техническэ нуралсалууд
хабаадаһан ашаар, 200—300 про-
цент хүтэр дүүргэнэ. Тини бидээр рес-
публикынга ойн үдэр хүтэр жэлэйнгэ
даалгариин дүүргэхын түлөө тэмсэжэ
байһаид. Энээнэ туйлаһанай табиг,
— гэжэ нүхэр Битехтина мэдүүлэ.

И. Попов.

Нуралсалай сэрэгэй-физическэ бэлэдхэлэе улам һайжаруулха

Манай советскэ нургуулинуудта сэр-
гэй-физическэ бэлэдхэлэе тон ехэ ан-
хал табиглана. Юб гэдэ, энэ анха-
залу Уетоние коммунистическэ Улэс
сурталаар хүмүүжүүлгын таһармаггүй
хушын мүн болоһонго.

Энэ талаар 1947 — 48 онуудай нур-
алсалай жэлдэ манай республикын нур-
гуулинууд ехэн худалмэри абууһан
байна. Аха классуудай нуралсалай өһө-
днөө сэрэгтэй эрлэме нилээд бая-
жууһан байна. Советскэ Армиин шада-
бартай, жаяг заршам хайнтай, өсөөх
сүхаске мэдэхгүй солдадууд болохо,
советскэ сэрэгшын нагын уялгыг хүндэ-
тэйгөөр дүүргэжэ абадалда туйтай да-
дануудыг тэдэр өһөднөө олохо ша-
даһан байх юм.

Дунда нургуулинуудта Үнгаргэдхэн
жагсаалай ба физическэ бэлэдхэлнүүдэй
харгалтуд хадаа олохон нуралсалай
буу эсбэгүүдэй материална чыгсуу-
тай һайнаар танилсаһанни, Советскэ
Армиин уставыг һайнаар ойлгоһонни
ба физическэ бэлэдхэлэр һайн пока-
зательнуудыг туйлаһанни элээр гэрэлжэ
үгбэ.

Эдэ харгалганууд Улан-Удын Желез-
нодорожно ба Заводской районнуудай нургуу-
линуудта илангаа эмхитгээр Үнгаргэд-
хэ. Хүбүүдэй № 1 дунда нургуулиин
(директорын нүхэр Арский, сэрэгтэй-фи-
зическэ бэлэдхэлэй нуралсалай нүхэр Ду-
жин), машина бүтэлгын техникумэй
(директорын нүхэр Томин, сэрэгтэй-фи-
зическэ бэлэдхэлэй нуралсалай нүхэр Ше-
потов) нуралсалай жагсаалай һайн дадал-
нуудыг олоһонно ба бэе махадаһанга
талаар нилээд хатуужалтай болоһонно
харуулба.

Зүгөөр, зарим нургуулинуудта жагсаа-
лай ба физическэ бэлэдхэлэй талаар хан-
галтагүй үрнүүд харгалһан байна. Улан-Удын
пехулиинида, Улан-Удын
18-дэл дунда нургуулида, Тарбагатайн
дунда нургуулида сэрэгтэй-физическэ бэ-
лэдхэлэ һуура табигдаһан байна. Хэдэн

И. БАЛУРОВ, ВКП(б)-эй Обкомой сэрэгтэй таһагыг даагша

олон нургалта буу эсбэгүүдэй матери-
ална частинэ һайнаар мэдэхгүй ба жи-
саалай гуримнуудыг һуулар дүүргэд
байһанын элээр.

Эдэ нургуулинууд мүнэ нмэ гээгдэл-
дэ ороо гэдэ, тус нургуулинуудай
директорын дуралсалайгаа худалмэрин
түсбээр сэрэгтэй-физическэ бэлэдхэл-
лэй занягинуудай шарныг хайжаруулха
тухай анхарааа һуулар хангуулалт бай-
гаа. Мүн энэ дисциплиныг заагад нур-
галшар өһөдөө уруугдгаа һуулар
бэлэдхэд байһан ушарууд гарһан
байх юм. Тэдэр хада өһөднөөгөө ар-
дмэе үдэр бүр дээрһүүлэжэ байһан
оролдоогтэй, Эсэгэ ороноо хамгаалгын
агууежэ дайнай дүй дүршлэе һуулар
шудалдажа ба методическэ мэргэжэлэе дээр-
һүүлэхын түлөө һуулар тэмсэдэг байла.
Гадна, физическэ бэлэдхэл абуулха хэрэгт-
тэ зохио материална база байгуула-
даггүй, нуралсалай гадур нилээд спортни-
на худалмэри абуулха, класс, соогоо ойлго-
гожэ гарһан юмээе бэлэдхэлэе ба улам
үргэлжэе абад доош хэмжээндэ байһан
байна.

Дуралсалай сэрэгтэй-физическэ хүмүү-
жуулгын дутуу зүйлүүд болбол аралд
гэгээрэлэй оргунууд ба сэрэгтэй коммунис-
тануудай зүгһөө нургалшар ба нур-
гуулиин директорын дээр эрлэг
хэдэ байһанни гэрлэлэе. Сэрэгтэй-физи-
ческэ бэлэдхэлэр Үнгаргэдхэлэ занягинуудыг
нуралсалай ахилхад хойно хн-
дадгүй дээрһээ расписания өбдэгэ,
программынга еһоор заняг абуулдаггүй
байһан газарнуудта мүнөө муу үрнүүд
харагдаа байна.

Гэгээрэлэй Министерствын зүгһөө нур-
гуулинуудыг сэрэгтэй-физическэ бэлэдхэл-
лэй һайн мэргэжэлтэй нургалшарнаар
хангаха асуудалда багаар анхарааа та-
биһанни тэмдэглэхэ шухала. Энээнэ,
120 нургалшартай нэгдэшлэе физ-

културна дээр, гү, али дунда эрлэгтэй
байһан ушар дүүрэн барилга болохо үг-
нэ. Эдэ багшанарай гурбанайн пээр
хүн зүбхэн дэ курсануудта нуралсалай
хүнүүд байх юм. Мүн зохио өрмэ мэргэ-
жэлтэй хүнүүдтэ сэрэгтэй-физическэ бэ-
лэдхэл абуулха худалмэрин шайдал
ушарууд үсөөн баша гарадаг байна. Жэ-
тээхэдэ, Бабунин горой дунда нур-
гуулида энэ предмете заахэ завходо
даалгалан байх юм. Аралд гэгээрэлэй
таһагууд ба сэрэгтэй коммунисанууд сэр-
гэй-физическэ бэлэдхэлэй заняг абуул-
да нургалшарай дунда абуулалда
занягинуудыг хинддэггүй. Тинэ дээр-
нэ, мэргэжэл шадабарил дээрһүүлэхэ,
адалдан методическэ бэрхшэлнүүд
зүбөөр шиндэхэ хэрэгтэ тэдэниэ эл-
сүүлэгтэй бейһон.

Жагсаалай бэлэдхэлэй харагша хаа
ерэхэ нуралсалай жэлдэ нургуулинуудай
бүр һайн ажалтай туйлахын тудэ эр-
тэнһээ бэлэдхэлэ шухала байһанни ла-
лана. Ушар нмжээе БМАССР-эй гэгээр-
лэй Министерствэ ба аралд гэгээрэлэй
таһагууд зунай каникуудэй юу соо сэр-
гэй-физическэ бэлэдхэлэй нургалшарай
мэргэжэлэе дээрһүүлэхын тула курс-
семинарнуудыг Үнгаргэдхэ, нургуулинуудыг
сэрэгтэй-физическэ бэлэдхэлэ абуулха
материална багатай болгожа, нуралсалай
хэрэгшлүүдээр хангаха асуудалыг мүнөө
нөөнөө шиндэхэ орохо ёһотой. Энэ
зунай үсөө нургалшартай жэлэй турша соо
олоһон спортни-спортивна дадалыг улам
бэхилжэжэ хэрэгтэ ашаажа шухала.
Манай нургуулинууд хадаа зунай юу соо
сэрэгтэй-спортивна худалмэри абуулгын
гуламтанууд болохо зэргэтэй. Гэбэл, тэн-
дэ кружогууд ба секцинуудыг эмхидхэжэ,
худалмэри абуулха, мүрөөнүүдэ Үнгар-
гэдхэ, сэрэгтэй тэмээр хөөрлөөнүүд
хэдэ, военизировани ба турпестай
аян залуудыг Үнгаргэдхэ хэрэгтэй. Энэ
шухала хэрэгтэ комсомольскэ организа-
цинууд, нургуулинуудай хүтэлбэрлэгшэд
ба сэрэгтэй бүтэвэрлэһини нуралсалай абуул-
даг офицернууд ехэн гол үүргэ ээлхэ
зэргэтэй.

